

Assessment of knowledge of mothers having children under 7 about vaccination complications in the city of khaf during 2013

Morteza arabzozani¹, hossein mozafar saadati², hamid salehinia³, farzad khodamoradi⁴

1. MSc Student Health Technology Assessment, Department of Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
2. MSc Student of Epidemiology, Department of Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3. Epidemiology PhD student, Department of Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran (coreponding author: : f_khodamoradi@yahoo.com)

Introduction: Vaccination is the most effective and the cheapest way in preventing contagious diseases. Assessing mothers' awareness of under five years children regarding immunization referred to Health care centers of Khaf city, Khorasan Razavi.

Materials and method: The questionnaire of this descriptive study was consisted of two parts: demographic information (12 questions) and questions related to awareness (15 questions). The study population included 250 mothers of under seven years children, living in Khaf city. Study samples were gathered by simple sampling method. The Experts of Khaf health care center had tested the reliability of the questionnaire by Cronbach's Alpha ($\alpha=0.86$), before conduction of the study. Descriptive statistics was used in this study, by use of SPSS 18 software.

Results: The study population was grouped in 4 groups of 15-19, 20-29, 30-39 and over 40 years according to their ages. The frequencies of these were 11.2, 62.4, 23.6 and 2.8 percent respectively. Among the population 2.44% had low awareness (15-23) while 72.4% and 25.2% had moderate (24-31) and good (32-39) awareness respectively. Among mothers who had good economic condition 5.52% had poor, 67.62% had intermediate and 26.22% had high awareness.

Conclusion: As most mothers had moderate awareness about vaccination complication, careful planning for educating mothers and raising their awareness seems necessary. Performing further studies in order to evaluate mother's awareness after educating them is also necessary.

Key words: knowledge, vaccination, mothers, Khaf

آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون کودکان زیر هفت سال در شهرستان خواف در سال ۹۲

(مرتضی عرب زوزنی^۱، حسین مظفر سعادت^۲، حمید صالحی نیا^۳، فرزاد خدامرادی^۴)

F_KHODAMORADI@YAHOO.COM

تاریخ دریافت: ۹۳/۰۱/۱۴ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۳/۰۳/۰۷

مقدمه: واکسیناسیون موثرترین و ارزان‌ترین روش پیشگیری از بیماری‌های واگیر است. هدف این مطالعه بررسی میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون کودکان زیر هفت سال در مادران مراجعه کننده به مرکز بهداشتی درمانی شهرستان خواف در استان خراسان رضوی می‌باشد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه از نوع توصیفی بوده که دارای پرسشنامه ای شامل دو قسمت اطلاعات دموگرافیک (۱۲ سوال) و سوالات مربوط به آگاهی (۱۵ سوال) می‌باشد. جامعه مورد مطالعه شامل ۲۵۰ مورد از مادران مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهرستان خواف واقع در خراسان رضوی بود که دارای کودکان زیر هفت سال می‌باشند. انتخاب نمونه ها بصورت تصادفی ساده انجام شده است. جهت جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه طراحی شده توسط کارشناسان مرکز بهداشتی شهرستان خواف استفاده شده است که پایایی پرسشنامه به روش الفای کرونباخ (۰,۸۶) قبل از مطالعه بررسی و مورد تایید قرار گرفت. برای توصیف داده ها از نرم افزار SPSS 18 و آمارهای توصیفی استفاده گردید.

یافته‌ها: افراد مورد مطالعه از نظر سن در ۴ گروه ۱۹-۱۵ سال، ۲۹-۲۰ سال، ۳۹-۳۰ سال و ۴۰ سال و بالاتر قرار گرفتند که به ترتیب ۱۱,۲، ۶۲,۴، ۲۳,۶ و ۲,۸ درصد در این گروهها قرار گرفتند. در میان جامعه آماری ۲,۴۴ درصد دارای آگاهی ضعیف (۱۵-۲۳) و ۷۲,۴ درصد دارای آگاهی متوسط (۲۴-۳۱) و ۲۵,۲ درصد دارای آگاهی خوب (۳۲-۳۹) بودند. در بین مادرانی که وضعیت اقتصادی خوبی داشتند ۵,۵۲ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۶۷,۶۲ درصد آگاهی متوسط و ۲۶,۲۲ درصد آگاهی بالایی داشتند.

نتیجه گیری: با توجه به اینکه آگاهی بیشتر مادران در مورد عوارض واکسیناسیون در حد متوسطی بود انجام برنامه ریزی دقیق و حساب شده برای آموزش مادران و بالا بردن سطح آگاهی آن‌ها لازم می‌باشد و انجام تحقیقات دیگر بعد از اجرای برنامه‌های آموزشی برای سنجیدن سطح آگاهی مادران لازم می‌باشد.

کلید واژه‌ها: آگاهی، واکسیناسیون، مادران

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد ارزیابی فناوری سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
۳. نویسنده مسئول، دانشجوی دکترای اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

مقدمه:

واکسیناسیون اقدام بسیار مهم و با ارزشی است که بوسیله آن با هزینه کم می‌توان از ابتلاء به بیماری‌های عفونی جلوگیری کرد. با اجرای برنامه واکسیناسیون همگانی در جهان، شیوع بسیاری از بیماری‌های خطرناک در بین شیرخواران، کودکان و بالغین کاهش بارزی پیدا کرده است بطوریکه اکنون شیوع بیماری‌های خطیری چون دیفتری، کزاز، سیاه سرفه، سرخک و فلج اطفال با واکسیناسیون همگانی با موفقیت، کنترل و در بسیاری از کشورها عملاً به حداقل میزان خود رسیده است (۱). نشانه‌هایی از ایمنی کسب شده در مقابل بیماری‌های عفونی بیش از ۲۰۰۰ سال قبل مشاهده شده است. در پایان قرن ۱۹ ادوارد جنر مشاهده کرد که واکسیناسیون با ویروس آبله گاوی افراد را در مقابل آبله انسانی محافظت می‌کند که این یافته اساس علمی برای واکسیناسیون بوده است. امروزه واکسیناسیون در مقابل طیف وسیعی از بیماری‌های ویروسی و باکتریال اثر وسیعی در کاهش مرگ و میر و ابتلا داشته است (۲). الگوهای مشاهده شده از مرگ و میر انسان در اروپا در طی ۳ قرن اخیر تاثیر زیادی بر روند مرگ و میر داشته است به نحوی که امید زندگی از ۲۵ تا ۳۰ سال در سال ۱۷۰۰ به ۷۰ تا ۷۵ سال و بالاتر در ۱۹۷۰ و بعد از آن افزایش یافته و دلیل اصلی آن کاهش بیماری‌های عفونی بوده است (۳). از ۱۴ میلیون مرگ کودکان زیر ۵ سال در جهان، حدود ۱۶ درصد به دلیل بیماری‌های قابل پیشگیری با واکسن می‌باشد. بر همین اساس یکی از اجزاء مهم نظام مراقبت‌های بهداشتی اولیه گسترش برنامه ایمن سازی است که در سال ۱۹۷۴ در جهان مطرح و در کشور ما از سال ۱۳۶۳ شروع شد (۴). واکسیناسیون در مقابل بیماری‌های عفونی یکی از موفق‌ترین داستانها در تاریخ بشر و دامپزشکی بوده است (۵). واکسیناسیون موثرترین و ارزان‌ترین روش پیشگیری از بیماری‌های واگیر است. واکسیناسیون در مقابل بیماری‌های شایع عفونی باعث کاهش مرگ و میر کودکان در چند دهه گذشته و ارتقای سطح سلامت عمومی شده

است (۶). گرچه واکسن‌های مورد استفاده از نظر میزان اثر بخشی بسیار مورد اطمینان هستند و عوارض جانبی آنها ناچیز است، اما هیچ واکسنی عاری از عوارض جانبی نیست (۷). تصمیم برای تهیه و استفاده از واکسن، جهت یک بیماری بر اساس نتیجه موازنه دو موضوع، یکی میزان احتیاج به واکسن و دیگری خطرات و عوارض ناشی از آن گرفته می‌شود. ماهیت واکسن‌ها و مراحل ایمن سازی، منابع بالقوه ای برای ایجاد پیامد‌های نامطلوب هستند. هر واکسن دارای عوارضی بوده که پیامد نامطلوب متعاقب ایمن سازی نام دارد و پس از ایمن سازی به وجود می‌آید. این عوارض ممکن است واقعی باشند که در طی مراحل ایمن سازی به وجود می‌آیند و یا در اثر تزریق به دلیل اضطراب و تشویش و درد ناشی از تزریق بروز نمایند. از همه مهمتر عوارض ناشی از اشتباه در برنامه ایمن سازی که ناشی از خطا در آماده کردن، حمل و نقل و نحوه تزریق ایجاد می‌شود، به وجود می‌آید. عوارض متعددی تا کنون برای واکسن‌ها گزارش شده است که شایع‌ترین آن‌ها عوارض محل تزریق به صورت تورم و درد موضعی است که گاهی با درجاتی از تب همراه می‌باشد. عوارض اغلب در طی ۲۴ ساعت اول بعد از تزریق ظاهر شده و معمولاً در کودکان بارزتر و میزان تب کودک نیز بالا است (۸). عوارض واکسن چنانچه با سرعت و دقت کامل مورد توجه قرار نگیرد، می‌تواند باعث بی‌اعتمادی مردم نسبت به برنامه ایمن سازی و در نتیجه کاهش پوشش و افزایش بروز بیماری‌ها شوند (۹). با توجه به اینکه این عوارض می‌تواند باعث نگرانی خانواده‌ها و مشکلات دیگر و حتی باعث توقف ایمن سازی شود، هدف ما از انجام این مطالعه بررسی میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون کودکان زیر هفت سال در مادران مراجعه کننده به مرکز بهداشتی درمانی شهرستان خواف در استان خراسان رضوی در سال ۹۲ می‌باشد. انشاءالله این پژوهش و پژوهش‌های دیگر با تعیین میزان آگاهی خانواده‌ها و مردم از عوارض واکسیناسیون بتواند باعث گسترش آگاهی و

توصيف داده‌ها از نرم افزار SPSS 18 و آمارهاي توصيفي استفاده گرديد.

يافته‌ها:

افراد مورد مطالعه از نظر سن در ۴ گروه ۱۹-۱۵ سال، ۲۹-۲۰ سال، ۳۹-۳۰ سال و ۴۰ سال و بالاتر قرار گرفتند که به ترتيب ۱۱,۲ درصد، ۶۲,۴ درصد، ۲۳,۶ درصد و ۲,۸ درصد در اين گروه‌ها قرار گرفتند (جدول ۱). از نظر رتبه تولد کودکان در ۴ گروه قرار گرفتند که اين ۴ گروه شامل؛ اول، دوم، سوم و چهارم و بالاتر بود که بترتيب ۴۷,۲ درصد، ۲۶,۴ درصد، ۱۲ درصد و ۱۴,۴ درصد بودند. در رابطه با سن کودک در ۵ گروه قرار گرفتند که اين ۵ گروه شامل زير يکسال، يکساله، دو ساله، سه ساله و چهار و بالاتر بود که بترتيب ۴۱,۶ درصد، ۳۲,۴ درصد، ۸,۴ درصد، ۶,۴ درصد و ۱۱,۲ درصد از کودکان در اين گروه‌ها بودند. در رابطه با جنسيت کودک ۴۸ درصد از کودکان مورد مطالعه دختر و ۵۲ درصد پسر بودند. از نظر سطح تحصيلات مادران در ۴ گروه قرار گرفتند که اين ۴ گروه شامل؛ بي سواد، ابتدائي و راهنمائي، دبيران و تحصيلات دانشگاهي بود که به ترتيب ۹,۲ درصد، ۴۶,۸ درصد، ۳۶,۴ درصد و ۷,۶ درصد افراد در اين گروه‌ها قرار داشتند (جدول ۲).

از نظر وضعيت شغلي مادران در دو گروه خانه دار و شاغل قرار گرفتند که ۸۷,۶ درصد از مادران خانه دار و ۱۲,۴ درصد نيز شاغل بودند. از نظر تعداد فرزندان ۷۰,۸ درصد از آنها يک تا دو فرزند داشتند و ۲۹,۲ درصد از آنها بالای دو فرزند داشتند. در رابطه با وضعيت اقتصادي (هرچند که سنجيدن اين معيار در پژوهش‌ها خيلي مشکل است ما در اين مطالعه قضاوت را بر عهده خود افراد گذاشتيم) افراد در سه گروه ضعيف، متوسط و بالا قرار گرفتند که به ترتيب شامل ۱۷,۶ درصد، ۵۳,۶ درصد و ۲۸,۸ درصد از افراد بودند. از نظر وضعيت شغلي سرپرست خانواده ۱۸ درصد از آنها کارمند و ۷۰,۸ درصد شغل آزاد و ۱۱,۲ درصد بيکار بودند.

آموزش آنها گردد و نيز در جاهايي که ميزان آگاهي پايين باشد با آموزش هاي مناسب کارکنان اين مشکل حل شود.

مواد و روش ها:

اين مطالعه از نوع توصيفي بوده که به منظور بررسي ميزان آگاهي مادران از عوارض واكسيناسيون و عوامل موثر بر آن در شهرستان خواف انجام گرفته است. جامعه مورد مطالعه شامل تمام مادراني است که داراي کودکان زير هفت سال بوده و ساکن در شهرستان خواف مي باشند. نمونه گيري از اين جامعه بصورت تصادفي ساده و از مراجعين به مراکز بهداشتي درماني شهرستان انجام شده است. با توجه به کوچک بودن شهرستان خواف تمامي مراکز بهداشتي درماني شهري اين شهرستان در اين تحقيق مورد استفاده قرار گرفته است. اين شهرستان داراي نه مرکز بهداشتي درماني شهري و روستايي مي-باشد که در مرحله اول پنج مرکز به صورت تصادفي انتخاب شدند و سپس از هر مرکز پنجاه نمونه بطور تصادفي انتخاب گرديد و در مجموع از پنج مرکز بهداشتي و درمانی ۲۵۰ نمونه انتخاب گرديد. جهت جمع آوري اطلاعات از پرسشنامه طراحي شده توسط کارشناسان مرکز بهداشتي شهرستان خواف استفاده شده است که پايابي پرسشنامه به روش الفاي کرونباخ (۰,۸۶) قبل از مطالعه بررسي و مورد تاييد قرار گرفت. اين پژوهش داراي پرسشنامه اي است که داراي دو قسمت مي باشد يک قسمت آن شامل دوازده سوال در زمينه درمانگاه محل مراجعه، سن مادر، تعداد فرزندان خانواده، رتبه تولد کودک، سن کودک، جنسيت کودک، سطح سواد، وضعيت شغلي مادر، وضعيت اقتصادي خانواده، شغل و سطح سواد سرپرست خانواده مي باشد. همچنين قسمت دوم پرسشنامه که سوالات مربوط به آگاهي است، شامل پانزده سوال در زمينه آگاهي مادر از عوارض و اقدامات اوليه لازم براي واكسيناسيون مي باشد. براي

از آمار توصیفی (میانگین، فراوانی و جداول) اطلاعات گردآوری شده تجزیه و تحلیل شدند که در میان جامعه آماری ۲,۴۴ درصد دارای آگاهی ضعیف (۲۳- ۱۵) و ۷۲,۴ درصد دارای آگاهی متوسط (۳۱- ۲۴) و ۲۵,۲ درصد دارای آگاهی خوب (۳۹- ۳۲) بودند.

در رابطه با سطح سواد سرپرست خانواده افراد به چهار گروه تقسیم شده بودند که شامل بی سواد، ابتدایی و راهنمایی، دبیرستان و تحصیلات دانشگاهی بود که به ترتیب ۱۲,۸ درصد، ۴۴,۸ درصد، ۲۴ درصد و ۱۸,۴ درصد از افراد را شامل می شد. در این پژوهش با استفاده

جدول شماره ۱: میزان آگاهی مادران از عوارض پس از واکسیناسیون براساس سن مادر

درصد	مجموع (تعداد)	رتبه بندی			سال	نوع آگاهی
		بالا	متوسط	ضعیف		
۱۱,۲	۲۸	۷	۲۱	۰	سال ۱۹ تا ۱۵	بسیار کم
۶۲,۴	۱۵۶	۴۵	۱۰۶	۵	سال ۲۹ تا ۲۰	
۲۳,۶	۵۹	۱۱	۴۷	۱	سال ۳۹ تا ۳۰	
۲,۸	۷	۰	۷	۰	بالای ۴۰ سال	
۱۰۰	۲۵۰	۶۳	۱۸۱	۶	مجموع	

آگاهی بالایی داشتند و در مادرانی که کودک مورد نظر چهارمین فرزند یا بالاتر از آن بود ۲,۷۷ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۲,۰۲ درصد آگاهی متوسط و ۲۴,۹۳ درصد آگاهی بالایی داشتند. با توجه به هدف تعیین میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس سن کودک واکسینه شده در این بررسی در مادرانی که کودک مورد نظر زیر یکسال داشت ۱,۹۲ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۶۳,۳۶ درصد آگاهی متوسط و ۳۴,۵۶ درصد آگاهی بالایی داشتند. در مادرانی که کودک مورد نظر یکسال داشت ۳,۶۹ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۹,۹۵ درصد آگاهی متوسط و ۱۵,۹۹ درصد آگاهی بالایی داشتند. در مادرانی که کودک مورد نظر دو سال داشت کسی آگاهی ضعیف نداشت، ۸۰,۹۲ درصد دارای آگاهی متوسط و ۱۹,۰۴ درصد آگاهی بالایی داشتند. در مادرانی که کودک مورد نظر سه ساله بود کسی آگاهی ضعیف نداشت، ۶۸,۸۶ درصد دارای آگاهی متوسط و ۳۱,۲۵ درصد آگاهی بالایی داشتند. در مادرانی که کودک مورد نظر ۴ ساله و بالاتر بود ۳,۵۷ درصد از مادران دارای آگاهی ضعیف، ۷۸,۵۴ درصد آگاهی متوسط و ۱۷,۸۵ درصد آگاهی بالایی داشتند. با توجه به هدف تعیین

در بررسی حاضر در رابطه با میزان آگاهی از عوارض واکسیناسیون بر اساس سن مادر ۲۵۰ نمونه مورد بررسی قرار گرفت که در گروه سنی ۱۹- ۱۵ سال ۷۴,۹۷ درصد آگاهی متوسط، ۲۴,۹۹ درصد آگاهی بالایی داشتند. در گروه سنی ۲۹- ۲۰ سال ۳,۲ درصد آگاهی ضعیف، ۶۷,۸۴ درصد آگاهی متوسط و ۲۸,۸ درصد آگاهی خوب داشتند. در گروه سنی ۳۹- ۳۰ سال ۱,۶۹ درصد آگاهی ضعیف، ۷۹,۴۳ درصد آگاهی متوسط و ۱۸,۵۹ درصد آگاهی بالایی داشتند. همچنین در گروه سنی بالای ۴۰ سال تمام افراد آگاهی متوسطی داشتند. با توجه به هدف تعیین میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس رتبه تولد کودک در این بررسی در مادرانی که کودک مورد نظر اولین کودک آنها بود ۲,۵۲ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۲,۲۴ درصد آگاهی متوسط و ۲۴,۳۶ درصد آگاهی بالایی داشتند، در مادرانی که کودک مورد نظر دومین کودک آنها بود ۱,۵۱ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۰,۹۷ درصد آگاهی متوسط و ۲۷,۱۸ درصد دارای آگاهی بالایی بودند، در مادرانی که کودک مورد نظر سومین فرزند آنها بود ۳,۳۳ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۳,۲۶ درصد دارای آگاهی متوسط و ۲۳,۳۱ درصد

داشتند و در مادرانی که کودکان پسر بود ۲,۲۸ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۱,۴۴ درصد آگاهی متوسط و ۲۵,۰۸ درصد دارای آگاهی بالایی بودند.

میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس جنسیت کودک واکسینه شده در مادرانی که کودک مورد نظرشان دختر بود ۲,۴۹ درصد آگاهی ضعیف، ۷۲,۲۱ درصد آگاهی متوسط و ۲۴,۰۹ درصد آگاهی بالایی

جدول شماره ۲: میزان آگاهی مادران از عوارض پس از واکسیناسیون بر اساس سطح تحصیلات آن‌ها

درصد	مجموع	رتبه بندی				
		بالا	متوسط	ضعیف		
۹,۲	۲۳	۵	۱۷	۱	بی سواد	سطح تحصیلات
۴۶,۸	۱۱۷	۲۵	۹۱	۱	ابتدائی و راهنمایی	
۳۶,۴	۹۱	۲۶	۶۲	۳	دبیرستان	
۷,۶	۱۹	۷	۱۱	۱	دانشگاهی	
۱۰۰	۲۵۰	۶۳	۱۸۱	۶	مجموع	

با توجه به هدف تعیین میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس تعداد فرزندان در بین مادرانی که دارای ۱-۲ فرزند بودند ۱,۶۸ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۲,۲۴ درصد آگاهی متوسط و ۲۵,۲ درصد آگاهی بالایی داشتند و در بین مادرانی که بالای دو فرزند داشتند ۴,۰۸ درصد آگاهی ضعیف، ۷۰,۷۲ درصد آگاهی متوسط و ۲۴,۴۸ درصد آگاهی بالایی داشتند.

با توجه به هدف تعیین میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس وضعیت اقتصادی آن‌ها در بین مادرانی که وضعیت اقتصادی ضعیف داشتند ۲,۲۴ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۱,۶۸ درصد آگاهی متوسط و ۲۴,۶۴ درصد آگاهی بالایی داشتند، در بین مادرانی که وضعیت اقتصادی متوسطی داشتند ۰,۷۴ درصد از مادران دارای آگاهی ضعیف، ۷۴ درصد آگاهی متوسط و ۲۴,۴۲ درصد آگاهی بالایی داشتند. در بین مادرانی که وضعیت اقتصادی خوبی داشتند ۵,۵۲ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۶۷,۶۲ درصد آگاهی متوسط و ۲۶,۲۲ درصد آگاهی بالایی داشتند. با توجه به هدف تعیین میزان آگاهی

با توجه به هدف تعیین میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس سطح تحصیلات مادر در مادران بی سواد ۴,۳۱ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۷۳,۱ درصد آگاهی متوسط و ۲۱,۵ درصد آگاهی بالایی داشتند. در مادرانی با سطح سواد ابتدایی و راهنمایی ۰,۸۵ درصد از مادران دارای آگاهی ضعیف، ۷۵,۳۵ درصد آگاهی متوسط و ۲۱,۲۵ درصد آگاهی بالایی داشتند، در مادرانی با سطح سواد دبیرستان ۳,۲۷ درصد آگاهی ضعیف، ۶۷,۵۸ درصد آگاهی متوسط و ۲۸,۳۴ درصد آگاهی بالایی داشتند و در مادرانی با تحصیلات دانشگاهی ۵,۲۶ درصد دارای آگاهی ضعیف، ۵۷,۸۶ درصد دارای آگاهی متوسط و ۳۶,۸۲ درصد آگاهی بالایی داشتند. با توجه به هدف تعیین میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس وضعیت شغلی مادر، در بین مادران خانه دار ۱,۰۸ درصد آگاهی ضعیف، ۷۱,۱ درصد آگاهی متوسط و ۲۵,۶۵ درصد آگاهی بالایی داشتند. و در بین مادران شاغل ۶,۴ درصد آگاهی ضعیفی، ۷۳,۶ درصد آگاهی متوسط و ۱۹,۲ درصد آگاهی بالایی داشتند.

کند. در این پژوهش در کل سطح آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون در حد متوسطی بوده است.

در مطالعه انجام شده توسط کامران و همکاران میانگین سنی مادران شرکت کننده ۲۶ سال بود که با مطالعه ما که بیشتر مادران در محدوده سنی ۲۹-۲۰ سال بودند تقریباً مطابقت داشت و به نظر می‌رسد با افزایش میانگین سنی مادران میزان آگاهی آن‌ها در مورد عوارض واکسیناسیون بیشتر می‌شود که این امر می‌تواند به دلیل مراجعات بیشتر به مراکز باشد (۱۰). نتایج این مطالعه در مورد سطح تحصیلات مادر تا حدودی مشابه مطالعات Taylor و Gou و همکارانشان بود (۱۱،۱۲). در مطالعاتی که توسط بیکر و کریکلاس و همکارانشان در آمریکا انجام شد نشان داده شد که مادران دارای یک فرزند اطلاعات متوسطی در مورد واکسیناسیون داشتند که با مطالعه ما که بیشتر مادران دارای یک بچه بودند و اطلاعات متوسطی داشتند تطابق دارد (۱۳،۱۴). در مطالعه‌ای که در ایلام انجام شد، نشان داده بود که ۲۲،۱ درصد از مادران آگاهی خوبی از واکسیناسیون و عوارض آن داشتند که تقریباً با مطالعه حاضر همخوانی دارد و احتمالاً دلیل اختلاف ۳،۱ درصدی بین این ۲ مطالعه را بتوان به فاصله زمانی که این ۲ مطالعه انجام شده اند نسبت داد چرا که با گذشت زمان آموزش‌ها در این زمینه هم از طریق مراکز و هم از طریق رسانه‌ها بیشتر شده است که این امر ارتباط مستقیمی با افزایش سطح آگاهی دارد (۴). در مطالعه‌ی دیگری که در ایتالیا بر روی ۸۴۱ مادر که کودکان آن‌ها در کودکتان بودند انجام شد ۵۷،۸ درصد از مادران آگاهی کاملی در مورد واکسیناسیون (واکسن‌های فلج اطفال، کزاز، دیفتی، هیپاتیت ب) داشتند (۱۵)، که این میزان از مطالعات انجام شده در کشور ما خصوصاً مطالعه حاضر بالاتر است که چند دلیل ممکن آن را می‌توان بصورت زیر ذکر نمود:

۱- توسعه یافته تر بودن کشور ایتالیا نسبت به کشور ما و بالطبع بالا بودن سطح سواد و آگاهی مادران در این کشور

مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس شغل سرپرست خانواده، در مواردی که سرپرست خانواده کارمند بود، در بین مادران ۴،۴ درصد آگاهی ضعیف، ۶۱،۶ درصد آگاهی متوسط و ۳۳ درصد آگاهی بالایی داشتند، در مواردی که سرپرست خانواده شغل آزاد داشته است، در بین مادران ۱،۶ درصد آگاهی ضعیف، ۷۴،۴۸ درصد آگاهی متوسط و ۲۲،۹۶ درصد آگاهی بالایی داشتند. در مواردی که سرپرست خانواده بیکار بوده است در بین مادران ۳،۵ درصد آگاهی ضعیف، ۷۲،۴ درصد آگاهی متوسط و ۲۵،۲ درصد آگاهی بالایی داشتند. با توجه به هدف تعیین میزان آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون بر اساس سطح تحصیلات سرپرست خانواده، در مواردی که سرپرست خانواده بی سواد بوده است ۳،۱ درصد از مادران آگاهی ضعیف، ۷۸،۱۲ درصد از مادران آگاهی متوسط و ۱۸،۶ درصد از مادران آگاهی بالایی داشته اند. در مواردی که سرپرست خانواده دارای تحصیلات ابتدایی و راهنمایی بوده است ۱،۷۸ درصد از مادران دارای آگاهی ضعیف، ۷۱،۲ درصد آگاهی متوسط و ۲۶،۷ درصد آگاهی بالایی داشتند، در مواردی که سرپرست خانواده دارای تحصیلات دبیرستانی بوده است ۳،۳۳ درصد از مادران دارای آگاهی ضعیف، ۷۶،۳۶ درصد آگاهی متوسط و ۱۹،۹۲ درصد آگاهی بالایی داشتند و در مواردی که سرپرست خانواده دارای تحصیلات دانشگاهی بوده است ۲،۱۷ درصد از مادران آگاهی ضعیف، ۶۵،۱ درصد آگاهی متوسط و ۳۲،۵۵ درصد دارای آگاهی بالایی بوده اند.

بحث و نتیجه گیری:

واکسیناسیون موثرترین و ارزان‌ترین روش پیشگیری از بیماری‌های واگیر است. هر واکسن دارای عوارضی بوده که پیامد نامطلوب متعاقب ایمن سازی نام دارد و پس از ایمن سازی به وجود می‌آید. این پژوهش سعی در توصیف آگاهی مادران از عوارض واکسیناسیون را داشت تا بتواند سطح آگاهی مادران را از عوارض واکسیناسیون تعیین

مورد عوارض واکسیناسیون در حد متوسطی بود انجام برنامه ریزی دقیق و حساب شده برای آموزش مادران و بالا بردن سطح آگاهی آن‌ها لازم می باشد و انجام تحقیقات دیگر بعد از اجرای برنامه‌های آموزشی برای سنجیدن سطح آگاهی مادران لازم می باشد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان این مقاله از کلیه شرکت کنندگان در این مقاله و همچنین پرسنل مراکز بهداشتی درمانی شهرستان خواف کمال تشکر و قدردانی را دارند.

۲- در مطالعه‌ای که در کشور ایتالیا صورت گرفته است آگاهی مادران نسبت به تعداد کمتری از واکسن‌ها (واکسن های فلج اطفال، کزاز، دیفتی، هیپاتیت ب) سنجیده شده است در صورتی که در مطالعه ی حاضر تعداد واکسن‌های سنجیده شده بیشترند (واکسن‌های فلج اطفال، کزاز، دیفتی، سیاه سرفه، هیپاتیت ب، ب ث ژ (BCG)، ام ام آر (MMR)، دوگانه و سه گانه). یکی از محدودیت‌هایی که در این مطالعه می توان نام برد عدم انجام بررسی های تحلیلی و انجام مطالعه فقط به صورت توصیفی است. با توجه به اینکه آگاهی بیشتر مادران در

منابع:

- 1- Seder RA, Hill AV. Vaccines against intracellular infections requiring cellular immunity. *Nature*. 2000;406(6797):793-8.
- 2- Avigan D, Pirofski L-a, Lazarus HM. Vaccination against infectious disease following hematopoietic stem cell transplantation. *Biology of Blood and Marrow Transplantation*. 2001;7(3):171-83.
- 3- Anderson RM, May RM. Directly transmitted infectious diseases: control by vaccination. *Science*. 1982;215(4536):1053-60.
- 4- Pour N, Naseri F, K H. Mothers Knowledge of Vaccinating the Under-5-Years Children Ilam, 2002. *Journal of Ilam University of Medical Sciences*. 2005.
- 5- Brown F. New approaches to vaccination against foot-and-mouth disease. *Vaccine*. 1992;10(14):1022-6.
- 6- Bavarian B, Ashrafi M, Eshraghi M. Mothers' Awareness of Civil Vaccination Program. *Iranian Journal of Pediatrics*. 2003.
- 7- Nabavi M, Jandaghi J, Ghorbani R, Khaleghi Hashemian M, Shojaee H, Maherbonabi S, et al. The incidence of complications of vaccination in children and infants of Semnan, Iran. *Koomesh*. 2010;11(4):245-54.
- 8- Parisai Z, Esteghamati A, Zandi Ghashghaei K, Jabarnezhad A. Adverse Effects of DPT Vaccine in Children Below 7 Years of Age in Rural and Urban Areas of Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Province in 1385. *Armaghan Danesh*. 2008.
- 9- Azarkar Z, Taheri F, Sharfzadeh GR. Adverse Effects of Mass Mr Immunization in Birjand. *Journal of Birjand University of Medical Science*. 2004.
- 10- Kamran A, Sharghi A, Sharifirad G. Evaluation and Comparison of the Attitudes of Mothers with Children under one Year Referred to Urban Health Centers in Ardebil and Boukan Toward Vaccination. *Health System Reserch*. 2011.
- 11- Taylor JA, Darden PM, Slora E, Hasemeier CM, Asmussen L, Wasserman R. The influence of provider behavior, parental characteristics, and a public policy initiative on the immunization status of children followed by private pediatricians: a study from Pediatric Research in Office Settings. *Pediatrics*. 1997;99(2):209-15.
- 12- Guo W, Zhang Y, Kang K, Diao L, Feng D, Zhao S. [Study on the authenticity of parents' memory on their children's immunization status]. *Zhonghua liu xing bing xue za zhi= Zhonghua liuxingbingxue zazhi*. 2004;25(3):229-31.

- 13- Krikelas J. Information-seeking behavior: patterns and concepts. Drexel library quarterly. 1983;19(2):5-20.
- 14- Baker LM, Wilson FL, Nordstrom CK, Legwand C. Mothers' knowledge and information needs relating to childhood immunizations. Issues in comprehensive pediatric nursing. 2007;30(1-2):39-53.
- 15- Angelillo I, Ricciardi G, Rossi P, Pantisano P, Langiano E, Pavia M. Mothers and vaccination: knowledge, attitudes, and behaviour in Italy. Bulletin of the World Health Organization. 1999;77(3):224-9